

אור תורה

שנה שלישית

חוברת שמינית

סימן א.

תשובה מאהבה. *

והוא הערות והשגות לספרי גדולי זמנינו.
(א) על ספר "פרי יצחק" להרב הגאון הגדול
רבי יצחק בלאזער ג"ה בקאווניא.
(מלפניו רב ואב"ד בפעטערסבורג).

בתשובה הראשונה. בעיקר הדברים.

ידעתי שלא הגעתי ליכנס במקום גדולים
בעומק פלפולס, אולם כמתעורר לא חמנע
מלרשום, כי בעיקר הקושיא דעכ"פ חיוז
דרכן נשאר, והוא ג"כ אינו חלל בזמנו;
מלבד דיש לנו שיטת הרמב"ם לפי דעת

(*) בין כתבי חאמו"ר הגאון שיח' שמשר ל ידי להדפיסם "באור תורה", מלאתי גם את זאת, ובהיות ג"ו ממטרת החוברת, כחאמרס ו"ל על הפ' "את והכ בסופה", לזאת מלאתי ראוי ונכון ליתן לזאת משפט הקדימה.
בנו והלמידו המו"ל.

פנינים ומאמרי חכמה *

והי' לי הלויים.

בכורות (ג' ע"ב) בתוס' ד"ה

כהנים ולויים פטורין מק"ו:
וא"ת בלא ק"ו, תיפוק ליה מחוך קונטריוקוס
השר כו', וי"ל אי לאו ק"ו כו'. ותירולם
אין מתקבל ללב כלל, דאם בלא הק"ו היה
אפשר לאמר דהשלש מאות לויים הבכורים
היו חייבים בפדיון, בודאי הי' הם קודמים
לישראלים בכורים לפדיה, היינו שיפדו
אותם שלש מאות לויים פשוטים בני שבטם,

(*) תחת השם הזה, יבאו מערכות,
חשבונות, תקופות, ידיעות, וחכמות, עפ"י
מאמרי חו"ל.

הכ"מ והתומת ישרים דומגה מה"ת דה"י,
וא"כ בדרכן ים מקום לסמוך; ועוד בה
די"ל דעה אחת הראשונה בש"ע דיש
מקום חסלומין לק"ש. והגם דלא נקטינן
כן, עכ"פ הסכים הפ"ח בראיה דמדרכן
יש לה השלמה, וא"כ בק"ש דרכן עכ"פ יש
לסמוך גם לא מלאתי מפורש שם אס התחיל
בהיתר בזמנה, יאמר ק"ש דאורייתא, חלל
שנסתהה בקריאתה הרבה עד שבחמלע
הקריאה פסק זמן ק"ש, שיפטרו אותו
חכמים מלגמרה, ולפוס רהיטא היינו
פלוגתא, אי חוזר וגומרה או לא" בסדרא זו.
ובענין אי ראוי לומר הברכות, לא
ידעתי עכ"פ האך אפשר
לומר דאינו ראוי? לאחר דמבואר בדריי'
הקורא מכאן ואילך לא הפסיד הברכות,
חזינן עכ"פ שאין קפידא לומר הברכות גם
שלא בזמן ק"ש. ובעיקר פשט הירושלמי
זאת אימרת דברכות אין מעכבות, לענ"ד
היה נראה פשוט הכוונה: מוקתני ילא

וחסרו ג' מאות לויים משנים ועשרים חלק
שפדו בכורי ישראל, ולמה לא נפדו רק
רע"ג בכורים ישראלים בחמשה שקלים?
תקע"ג בכורים ישראלים הי' לריכים
לפדיון חמשה שקלים! והגאון רד"ל
בהגהות שם בש"ס הח' דפוס ווילנא אומר:
ואני אומר דלפע"ד לק"מ, (וטעות הדפוס
יש שם, בכורי ישראלים פשוטים, ז"ל:
לויים בכורים פטורים) לדורות מנ"ל כו'
יע"ש. ותמיה לנו על דבריו, דהא מפורש
איתא שם (ד' ע"ב): ולדורות מנ"ל, אמר
קרא והיו לי הלויים, והיו בהווייתן יהו,
הא חזינן דאף דלמדין בק"ו אפילו הכי
לריכים לרבות לדורות מקרא?

ונראה לנו לאמר: הא דאמר ריב"ז
(גליון א)

ולא חמנע מלעורר בעיקר הדבר: מאחר שתלחה התורה ענין ק"ש בשכיבה ובקומה, ולא נכתב בהדיא הזמן אם דרך בנ"א מולד חולשתם שירדה לעולם משתנה -- ובעת כולם ישנים יותר או קמים באיחור יותר -- יש מקום לומר דיש כאן חיוב דאורייתא, והגם שלא מלאתי הדבר מפורש, לענ"ד הסברא נכונה, מכ"ס במקום שטבעות האקלים גורם לזה, מכל הלין אפשר לומר בזה "הנח להם לישראל!"

(ב) על ספר "מעשה אי"ש" להרב הגאון ראשון לציון כו"ה יעקב שאול זישרניץ, בירושלם עה"ק ת"ו.

בסימן א' לשיטת החוס' מגילה כ"ו, דבשל רבים חמירא קדושתו, נראה דאין שום מקום להפקיע הקדושה אם לא היכא דחזינן ביה חיובא, וגם אז עכ"פ המקום נשאר בקדושתו, ויעיי' מג"א סי' קנ"ג ס"ק ע"ז, ובתשו' חתם סופר חלק א' ח"א סי' ל"א, ובנוב"י מה"ת סי' י"ט. ועכ"פ בעודו קיים ולא נהרס, גם לדברי המ"ב שהובא במג"א קדושתו עליו בשל כרכים, ודאמרינן בש"ס חלופי וזבוי הוא דוקא בשל כפרים כמבואר. ומצינן הורדוס

משמע דשוב אינו מחויב לומר עוד הפעם ק"ש, ויכול לומר הזכרות בש"ע. כן היה ס"ל לירושלמי, והו"א דעכ"פ כיון דחייב בזכרות שוב יהא חיוב עליו לומר גם ק"ש, לדוגמא: אמת ויציב קאי על הדבר הנאמר מקודם. ובאמת לענ"ד הגם שמתבאר מדברי הרמב"ם דזכרות ג"כ אין מעכבות זו את זו, לא לבד סדרן, מהך דינא דאנוס אינו אומר השכיבנו, ופשוטו שאינו אומר הזכרה כלל, לכן לא הידרך לבאר זה. ובסדרן רבותא גדולה, דלכאורה הו"א לדוגמא כיון דהשכיבנו וגאל ישראל היו כגאולה אריכתא, עכ"פ לריך לאומרם כסדר. ומ"מ מדקדק לשון הרמב"ם לענ"ד הא דיש מקום לומר הזכרות, היינו דוקא עם ק"ש שקורא בינתיים, אבל לומר הזכרות לחודא בלא ק"ש לא מצינו בדבריו, ומסברא נכונים דבריו.

ומה שהקשה הראשונים מסוגיא דלעיל, היינו אי נימא דמעכבות זו את זו, ע"כ דלא תיקנו אותם כ'א כסדרן עם ק"ש, אבל פשיטא אם ראוי לומר בלא ק"ש, דאין מקום לומר דיעבדו זו את זו, וכי מה ענין ברכה זו לחברתה? לאחר שכל א' נתקנה על דבר מיוחד.

בכורים, דכיון דהסביר להשר הק"ו א"כ היו פטורים ק"ן ליום הבכורים, ולא היו לריכים לפדיון, וק"ן ליום הפשוטים היו פודים ק"ן בכורים ישראלים, ולא היו לריכים פדיון של חמשה שקלים רק קכ"ג בכורים ישראלים, ולפ"ז אם המשנה לא היה יליף לפעור כהנים ולוים מק"ו רק מתוך ישוב סתירות החמוצים כפאלת השר לריב"ז, ובקושי החוס' היה יותר טוב ליישב דק"ן ליום היו בכורים, והיו לריכים ק"ן ליום פשוטים לפדותם, — אבל לפי ישוב זה, לא היה אפשר ללמוד לדורות מהקרא "והיו לי הלויים", דבמדבר, דהיו ליום

להשר: "ואין בכור מפקיע בכור" הוא סובר הק"ו, וכן הסביר הק"ו להשר, דאל"כ היה יכול לאמר השר לריב"ז: אדרבה אם ג' מאות ליום היו בכורים, היו לריכים ג' מאות ליום פשוטים לפדות איתם, והא לריכים לפדות חמשה שקלים עוד ג' מאות בכורים ישראלים, ולא היה לר' יוחב"ז להשיב להשר רק זאת: דמאה וחמישים ליום היו בכורים, והיו לריכים מאה וחמישים ליום פשוטים לפדותם. ומוכח דהסביר ריב"ז הק"ו להשר, וכיון דהסביר לו הק"ו, לא היה יכול ריב"ז להשיב להשר דמאה וחמישים ליום היו

גם בה' תפלה הנ"ל לא העתיק להחליפה על אחרת, משא"כ בלכנים דהוה מטלטלין, ומרן או"ל לשיטתו... אבל עכ"פ באופן המדובר בתשו' הנ"ל, דהמנדב לא ראה לזכות בהק"ק הישן, לא מלאחי מקום לפי סברת הרשב"א הנ"ל בתשובה, שיהא זה דין חליפין, ויעיין בקלה"ח שם סי' ר"ג מ"ש.

עוד יש שם להעיר, ע"ד אשר תמה על הרא"ש בתשו' כלל ס"ו שלא הזכיר שר"ת חור בו כאשר כתבו תוס' ב"מ ע"ב, המעיין בס' הישר בפנים, הגם שלשונו ע"פ הרוב לריך תיקון הרבה לבוא על מתכונתו (שנשתבש הרבה בדפוס בחדר ויתיר), יראה דיתב תריץ לה ק"ו הסי' מערבון במורוות, אלא דעכ"פ נלערך לומר דבסברתו הנ"ל פליגי אמוראי דפ' זה בורר, אי זה מקרי אשמכתא אי לא, ויקשה: הלא מצשה דהלל קדים טובא? ונלערך לומר דהך אחיא אליבא דמ"ד דאשמכתא קניא, לכך הביא הר"ת שם בסוף שיטת הר"י דמעבשו מבטל אשמכתא, ושוב י"ל דא"ר הך עובדא דהקטן ז"ל, ושוב אין הכרח לסברתו מהך עובדא דהלל, ומ"מ הסברא בעלמה ניתנה ליאמר. והנה בעובדא דרא"ש בתשו' שם, שהתנה אם תהי' כשרה יתן לו כך וכך, ואם ערפה כך וכך, ס"ל לרא"ש דבאופן הנ"ל כ"ע מודים דסברא הנ"ל אלימה, דהלה לא נתדלה ליתן לו הכשרה במקח הזה, כ"א

אין ראה; לא מצעיא לתיוון הראשון בש"ס, דחזא ב' תיווא', ואפי' לאידך תירוצא עכ"פ בנה במקום הראשון, אבל להחליף של כרכים על אחרת יותר מהודרת ולבטל הקדושה מהראשונה, לטעם זהו אין לנו. וכנראה אין ראיה בזה לזע"ה, ואם התנו תנאח בטל, גם המנדב שהתנה יש לדון אף אינו כמתנה על דבר האסור, הגם שכוונתו משום "ברוב עם" לפי מה שהעלה הריב"ש (סוף סי' רנ"ג).

ומה שתמה הר"ג בדברי הרמב"ם שלא העתיק דינא דלהחליפה על בהב"כ אחרת כ"א לגבי לבנים — יעיין בקרבן נתנאל ח"ק י"ח ויחישב. — ולענ"ד היה נראה, הגם דהמחבר בת"נו סי' ר"ג סעי' י' פסק בפשיטות דמהני חליפין קרקע בקרקע, — המעיין בתשובות הרשב"א (שמעם העיר שרשו מרן בביתא יוסף), יראה דלא מטעם חליפין אחי עליה, ומבואר שם דדעת השואל היה בפשיטות דלא מהני, ולריך להגיה קלת שם בתשו' הרשב"א, כאשר יתבאר למעיין. וכבר רמז מרן בב"י לעיין שם היטב. אבל התימא שלא הביא דין זה מסורה בהרא"ש (ריש ב"ב סי' ג'), ומייתי לה מתוספתא מפורשת, וכן הביאה ה"ה (פ"ב מה' שבנים), אלא שהמעיין ברמב"ם (פ"ה מה' מכירה), יראה דלא ס"ל כן, דלא הוה שתיק מינה, כיון שהוזכר בתוספתא, ואפשר דדייק לה מלישנא דרב אפי' (ריש ב"ב). ולריך כ"א להחזיק, ולכך

פשוטים פוטרים ישראלים בכורים, היו לויים פשוטים פוטרים לויים בכורים, אבל לדורות, כמו דאין לויים פשוטים פוטרים ישראלים בכורים, כן אין יכולים לפטור לויים בכורים, דהא ללויים בכורים לא היה יתרון על ישראלים בכורים. ועתה דהמשנה אומרת לויים בכורים היו פטורים במדבר מק"ו שפיר לומר מקרא "והיו לי הלוים"

לפטור לויים בכורים לדורות, דהפטור שהיה להלוים בעלמא לא נפסק מהם עד עולם, "והיו בהווייתן יהו", כי עוד הם עומדים בחזקתן הראשונה! ומתוך קושית התוס' על המשנה.

ירושלים עה"ק ח"ו, לסדר "והיו לי הלוים" התר"ם. אלי' באמ"ר שמואל ז"ל גאלדבערג.

